

Δράση: Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας
Υποδράση: Ενδοσχολική Επιμόρφωση, Επιστ.υπεύθυνη: Μαρία Λιακοπούλου

Μέθοδοι διδασκαλίας στο πολυπολιτισμικό σχολείο

26 & 30 Ιανουαρίου 2013

2^ο Γυμνάσιο Κιλκίς

Περιλήψεις

Η εικόνα ως «όχημα» για τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας σε πολυπολιτισμικές τάξεις

Κατερίνα Δημητριάδου, Επίκ. Καθηγήτρια Διδακτικής Μεθοδολογίας,
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
adimitriadou@uowm.gr

Δεδομένου ότι οι ανάγκες και η μαθησιακή ετοιμότητα των μαθητών – ιδιαίτερα στην περίπτωση των οικονομικών μεταναστών, προσφύγων ή παλιννοστούντων – αποκλίνουν από τις νόρμες της πλειονότητας, ο εκπαιδευτικός έχει χρέος να αναγνωρίζει το κάθε παιδί ως άτομο με ξεχωριστές μαθησιακές δυνατότητες και εμπειρίες. Σε εναρμόνιση λοιπόν με την ερμηνευτική προσέγγιση της διδακτικής πράξης, έχει αναπτυχθεί η έννοια της διαφοροποίησης της διδασκαλίας, η οποία εκλαμβάνει τη διαφορετικότητα των μαθητών ως πρόκληση για τη διαμόρφωση διαφορετικών μορφών μάθησης, ρυθμών διδασκαλίας και βαθμών πολυπλοκότητας στις εκπαιδευτικές προσεγγίσεις. Βασίζεται σε ένα μαθητοκεντρικά οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο και εστιάζει σε μια ποικιλία από μαθησιακές δραστηριότητες διερευνητικής κυρίως φύσης, με έμφαση στη φθίνουσα καθοδήγηση, τη διαμορφωτική αξιολόγηση και τη διαρκή στήριξη από μέρους του εκπαιδευτικού. Τα χαρακτηριστικά αυτά συνδέονται με σύγχρονες διδακτικές μεθόδους, οι οποίες προωθούν τη διαπροσωπική επικοινωνία των μαθητών με τον εκπαιδευτικό και των μαθητών μεταξύ τους.

Ανάμεσα στα «εργαλεία» που χρησιμοποιούνται στη διαφοροποιημένη σχολική εργασία εξέχουσα θέση κατέχουν τα πολυτροπικά κείμενα, καθώς μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές – μέσα από τη μαθητεία στον οπτικό γραμματισμό – να κατανοήσουν τις διαδικασίες με τις οποίες οι άνθρωποι, οι χώροι και τα πράγματα συνδυάζονται σε εικονιστικά σύνολα με νόημα. Συγκεκριμένα η εικόνα δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να αναπτύξουν ποικίλες αναπαραστάσεις και ερμηνείες της πραγματικότητας, να αναδείξουν το πολιτισμικό τους κεφάλαιο και να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους.

Η παραπάνω θεωρία βρίσκει εφαρμογή σε συγκεκριμένες διδακτικές πρακτικές, οι οποίες θα παρουσιαστούν στο σεμινάριο. Επίσης, μέσα από τη δημιουργία μαθησιακού περιβάλλοντος που θα βασίζεται στα δομικά στοιχεία πολυτροπικών κειμένων, οι συμμετέχοντες θα έχουν την ευκαιρία να κατανοήσουν πώς η εικόνα μπορεί να αποτελέσει όχημα για την προώθηση της διαπολιτισμικής διδακτικής. Τέλος, μπορούν να πειραματιστούν οι ίδιοι για το σχεδιασμό διδακτικών σεναρίων με άξονα τη διδακτική αξιοποίηση της εικόνας, σε ένα πλαίσιο διαφοροποιημένης διδασκαλίας προς όφελος όλων των μαθητών τους.

Βιβλιογραφία

- De Vecchi, G. (2003). *Διδάσκοντας μαζί, μαθαίνοντας μαζί* (Μετάφρ. Ι. Καλογνώμης). Αθήνα: Σαββάλας
- Tomlinson, C. A. (2004). *Διαφοροποίηση της εργασίας στην αίθουσα διδασκαλίας. Ανταπόκριση στις ανάγκες όλων των μαθητών* (Μετάφρ. Χ. Θεοφιλίδης & Δ. Μαρτίδου - Φορσιέ). Αθήνα: Γρηγόρης
- Γρόσδος, Σ. & Ντάγιου, Ε., (2003). *Γλώσσα και Τέχνη*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Δημητριάδου, Κ. & Γελαδάρη, Α. (2011). Στρατηγικές προώθησης του οπτικού γραμματισμού στο δημοτικό σχολείο: μια μελέτη περίπτωσης. Στο: Μ. Α. Πουρκός και Ε. Κατσαρού (επιμ.) *Βίωμα, Μεταφορά και Πολυτροπικότητα: Εφαρμογές στην Επικοινωνία, την Εκπαίδευση, τη Μάθηση και τη Γνώση*, 467-486. Θεσσαλονίκη: Νησιίδες
- Δημητριάδου, Κ. (2007). *Η εικόνα ως συγκείμενο της γλωσσικής διδασκαλίας: Η περίπτωση των εγχειριδίων της γλώσσας για τους μουσουλμανόπαιδες της Θράκης*. Στο: Κ. Ντίνας & Ά. Χατζηπαναγιωτίδη (Επιμ.). Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου «Η ελληνική γλώσσα ως δεύτερη/ξένη. Έρευνα, Διδασκαλία, Εκμάθηση», Π.Δ.Μ., Παιδαγωγική Σχολή, Εργαστήριο Μελέτης της Γλώσσας και Προγραμμάτων Γλωσσικής Διδασκαλίας, 196-223. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Δημητριάδου, Κ. & Ευσταθίου, Μ. (2008). Διδακτικές προσεγγίσεις σε μικτές τάξεις. Στο: Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο (γυμνάσιο), Δ. Κ. Μαυροσκούφης (Επιμ.), *Οδηγός Επιμόρφωσης. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Αγωγή*, σσ. 67-85. Υπ.Ε.Π.Θ.
- Δημητριάδου, Κ., Ταμτελέν, Ε. & Τσάκου, Ε. (2010). Τα πολυτροπικά κείμενα ως εργαλείο προώθησης της διαπολιτισμικής διδακτικής. Η εφαρμογή μιας πρότασης διδακτικής παρέμβασης. Στο «*Μετανάστευση, πολυπολιτισμικότητα και εκπαιδευτικές προκλήσεις: Πολιτική - Έρευνα - Πράξη*». Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου, Ελληνικό Παρατηρητήριο για τη Διαπολιτισμική Παιδεία και Εκπαίδευση. Αθήνα, 14-15 Μαΐου 2010», 270-279 (ηλεκτρονική έκδοση, ISBN: 978-960-99689-0-4).
- Φρυδάκη, Ε. (2009). *Η διδασκαλία στην τομή της νεωτερικής και της μετανεωτερικής σκέψης*. Αθήνα: Κριτική.

Μέθοδοι διδασκαλίας: Εισαγωγή της διαπολιτισμικής διάστασης στα προγράμματα διδασκαλίας

Μαρία Ευσταθίου, Σχολική Σύμβουλος ΠΕ02
mefstath@edlit.auth.gr

Το δυνάμει πολυπολιτισμικό σχολείο του 21ου αιώνα έχει χρέος να δώσει προτεραιότητα αιχμής σε θέματα που αφορούν την κοινωνική συνοχή, την ισότητα ευκαιριών και την πραγματική δικαιοσύνη. Καθοριστικό ρόλο στην επιτυχία αυτής της επιδίωξης έχει ο εκπαιδευτικός, ο οποίος ως επιστήμονας και επαγγελματίας οφείλει να αναλαμβάνει εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες, επιλέγοντας και εφαρμόζοντας κάθε φορά τη μέθοδο διδασκαλίας που είναι η καταλληλότερη για τους μαθητές του (Νικολάου 2005: 305-306).

Θα ήταν βέβαια ματαιοπονία να αναζητήσει κανείς κάποια καθολική «μέθοδο-συνταγή» που θα λειτουργούσε παρέχοντας εγγυήσεις για την αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας σύμφωνα με το παραπάνω πλαίσιο. Οι κοινωνικο-πολιτισμικές διαφορές στο μαθητικό πληθυσμό του σχολείου, ωστόσο, προσφέρουν ευκαιρίες για εμπλουτισμό της διδασκαλίας με περιεχόμενα και μεθόδους που θα επιτρέψουν στους μαθητές να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους, να αναδείξουν τις ιδιαιτερότητές τους και να αναπτύξουν ποικίλες ερμηνείες για ό,τι αφορά τα συμφραζόμενα – αλλά και τα μη συμφραζόμενα – του σχολικού μαθήματος. Κάτι τέτοιο γίνεται εφικτό εφόσον εφαρμοστούν διδακτικές προσεγγίσεις οι οποίες υπερβαίνουν την παραδοσιακή διδασκαλία, υπακούοντας σε αρχές που ευνοούν τόσο την επικοινωνία και τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών όσο και την ανάδειξη των ιδιαίτερων ικανοτήτων του κάθε μαθητή ξεχωριστά.

Στο σύγχρονο πολυπολιτισμικό σχολείο ο εκπαιδευτικός καλείται να εφαρμόζει ομαδοσυνεργατικές αλλά και εξατομικευμένες μεθόδους μάθησης, ώστε να παίρνει υπόψη του όλους τους μαθητές της τάξης, ανεξάρτητα από τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν. Έτσι, θα πρέπει να είναι σε θέση να προσαρμόζει το μάθημα επιλεκτικά σε κάθε «τύπο» μαθητή (Good & Brophy 2000: 348-9): σ' αυτόν που είναι σταθερά αφοσιωμένος στη δουλειά του και γνωρίζει ακαδημαϊκές επιτυχίες· σ' αυτόν που είναι περισσότερο προσανατολισμένος σε πρόσωπα, συνεργασίες και κοινωνικές συναναστροφές· σ' εκείνον που ζητά συνεχώς υποστήριξη από τον καθηγητή και έχει ανάγκη από ενθάρρυνση, πρόσθετες οδηγίες και βοήθεια· σ' εκείνον που λειτουργεί ως αποξενωμένος και αρνείται να συνεργαστεί, κάνοντας συχνά φασαρία και εκφράζοντας επιθετικότητα· τέλος, στο μαθητή που είναι σιωπηλός, και απρόθυμος, σχεδόν ανύπαρκτος, συμμετέχοντας σπάνια στις δραστηριότητες της τάξης (phantom student).

Στο πλαίσιο αυτό μπορούν να αξιοποιούνται διδακτικές μέθοδοι όπως η ομαδοσυνεργατική, η ανακαλυπτική, το ερευνητικό σχέδιο εργασίας κ.ά. Οι μέθοδοι αυτές αποτελούν δομικά στοιχεία διαφόρων μοντέλων διδασκαλίας, τα οποία είναι προσανατολισμένα σε τέσσερις διαφορετικές κατευθύνσεις αγωγής και μάθησης: στην προσέγγιση της πληροφορίας, την προσωπικότητα του υποκειμένου της εκπαιδευτικής διαδικασίας, την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και την

τροποποίηση της συμπεριφοράς του μαθητή (Joyce & Weil 1986). Μπορούν να εφαρμόζονται μεμονωμένα ή σε συνδυασμό μεταξύ τους, λειτουργώντας έτσι συμπληρωματικά ή διαδοχικά κατά περίπτωση. Επίσης, συνήθως απαιτείται μια στοιχειώδης προετοιμασία από μέρους του εκπαιδευτικού ή των μαθητών, καθώς και ένα σύστημα υποστήριξης (διδασκτικό υλικό, εικόνες, πηγές, λογισμικά κ.λπ.). Εννοείται, βέβαια, ότι όλα κάθε φορά εξαρτώνται από την ίδια τη διδακτική ενότητα, τους χειρισμούς που θα κάνει ο εκπαιδευτικός και τις ιδιαιτερότητες των μαθητών στη συγκεκριμένη τάξη.

Στην παρούσα εισήγηση, σε θεωρητικό επίπεδο, θα παρουσιαστούν οι κυριότερες μέθοδοι διδασκαλίας και, σε επίπεδο εφαρμογής, θα συζητηθούν εναλλακτικά σχήματα αξιοποίησής τους στην εκπαιδευτική διαδικασία βασισμένα στις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Βιβλιογραφία

- Baivá, M. (1996), «Μέθοδος project: Μια πρόκληση για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα», *Νέα Παιδεία*, 20, 80, 77-88.
- Ευαγγέλου, Ο. (2007), *Διαπολιτισμικά Αναλυτικά Προγράμματα*, Αθήνα: τυπωθήτω.
- Καλαϊτζοπούλου, Μ. (2001), *Ο εκπαιδευτικός ως στοχαζόμενος επαγγελματίας*, Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Καμαρινού, Δ. (2000)³, *Βιωματική Μάθηση στο Σχολείο*, Ξυλόκαστρο (χ.ο.).
- Κανάκης, Ι.Ν. (1987), *Η Οργάνωση της Διδασκαλίας – Μάθησης με Ομάδες Εργασίας, Θεωρητική Θεμελίωση και πρακτική εφαρμογή*, Αθήνα (χ.ο.).
- Καραβίτη, Τζ., Σακατζής, Δ. & Χατζηδημητρίου, Π. (2004), «*Το Πορτοκάλι με την Περόνη*». *Υλικό εργασίας. Θεατρικές ασκήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες*, Αθήνα: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση.
- Κοσσυβάκη, Φ. (1998), *Κριτική επικοινωνιακή διδασκαλία. Κριτική Προσέγγιση της Διδακτικής Πράξης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ματσαγγούρας, Η. (2002), *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση: Εννοιοκεντρική αναπλαισίωση και σχέδια εργασίας*, Αθήνα: Γρηγόρης.
- Meyer, E. (1987), *Ομαδική διδασκαλία. Θεμελίωση και παραδείγματα*, (μτφ. Α. Κουτσούκης), Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.
- Νικολάου, Γ. (2005), *Διαπολιτισμική διδακτική. Το νέο περιβάλλον – Βασικές αρχές*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ξωχέλλης, Π. (2005), *Ο εκπαιδευτικός στον σύγχρονο κόσμο*, Αθήνα: Τυπωθήτω.
- ΥΠ.Ε.Π.-Π.Ι. (2001). *Διαθεματικό Εκπαιδευτικό Υλικό για την Ευέλικτη Ζώνη Καινοτόμων Δράσεων, Γυμνάσιο, τ. Β' - Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, Εκφάνσεις Τέχνης*. Αθήνα.
- Χατζηδήμου, Δ. (2007). *Εισαγωγή στη θεματική της Διδακτικής*, Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.

Χρυσάφιδης, Κ. (1994). *Βιωματική-επικοινωνιακή διδασκαλία: η μέθοδος project*. Αθήνα: Gutenberg.

Good, T. L. & Brophy, J. E. (2000)⁸, *Looking in classrooms*, New York: Longman.

Joyce, B. & Weil, M. (1986)³, *Models of Teaching*, London: Prentice-Hall.